

*Acțiune finanțată de către
regiune*

GHID PRACTIC

Școlarizarea copiilor proaspăt sosiți în Franța

Fotografii: David Delaporte

CUPRINS

I.	Marile principii internaționale și franceze	p. 3
II.	Temeiurile legale care stabilesc dreptul la instruire pentru toți copiii cu reședința în Franța	p. 5
III.	Clasele de asistență lingvistică pentru elevii proaspăt sosiți în Franța	p. 8
IV.	Actorii instituționali: competențe și obligații	p. 12
V.	Demersurile pentru înscrierea la școală	p. 14
VI.	Mijloacele de recurs împotriva refuzului înscrierii	p. 19
VII.	Taxele de școlarizare directe	p. 25
VIII.	Ajutoare financiare pentru școlarizare	p. 27
IX.	Sprrijinul școlar	p. 30

Anexe

p. 31

Introducere

*"Dreptul copilului la instruire are ca scop garantarea, pe de o parte, a achiziției instrumentelor fundamentale ale științei, a cunoștințelor de bază, a elementelor de cultură generală și, la alegere, a formării profesionale și tehnice și, pe de altă parte, educația care să îi permită dezvoltarea personalității, creșterea nivelului de formare inițială și continuă, inserarea în viața socială și profesională și exercitarea cetățeniei. "*¹

În Franța, numărul copiilor străini neșcolarizați este destul de scăzut mulțumită acțiunilor întreprinse în ultimii zece ani (de către RESF etc.), însă în ceea ce privește cetățenii români și bulgari de etnie rromă situația este deosebit de precară.² Aceasta în condițiile în care statul proclamă, în propriul cod al educației și în propria constituție, dreptul la instruire, fiind pe deasupra și semnatar al unor tratate internaționale care stabilesc obligația statelor părți de a asigura accesul copiilor la educație.

Este important să abordăm problematica școlarizării din perspectiva drepturilor la educație și instruire care, proclamate la nivel național și internațional, constituie bazele afirmării **dreptului la școlarizare al fiecărui copil, indiferent dacă este străin sau nu**. Este important în același timp să facem distincția între aceste două drepturi: în timp ce dreptul la instruire este definit ca dreptul de a acumula cunoștințe, dreptul la educație se referă la formarea și dezvoltarea ființei umane. Astfel, accesul copiilor la activități și ajutoare parașcolare și extrașcolare este necesar pentru garantarea dreptului la educație în sensul larg al acestuia.

Într-adevăr, este evident că simplul fapt de a înscrie un copil la școală nu este întotdeauna îndeajuns pentru ca acesta să se bucure cu adevărat de dreptul de a fi instruit și educat, mai ales atunci când familia nu dispune de resursele materiale și financiare necesare pentru a-l sprijini pe tot parcursul școlarizării.³ Acesta este motivul pentru care în acest ghid vom aborda atât demersurile necesare în vederea înscrierii unui copil la școală și modalitățile de recurs în cazul unui refuz, cât și cheltuielile cu școlarizarea (cantina, transport etc.), ajutoarele financiare disponibile și sprijinul școlar.

Difuzarea de către Romeurope a acestui ghid are ca scop să ofere familiilor proaspăt sosite sau deja instalate în Franța, organizațiilor de sprijin și asociațiilor toate informațiile relevante referitoare la accesul copiilor străini la sistemul educațional francez precum și la ajutoarele disponibile în acest sens. Cunoașterea acestui sistem și a mecanismelor disponibile pentru revendicarea dreptului la școlarizare al acestor copii va facilita sprijinirea familiilor în demersurile lor pentru înscrierea la școală și va oferi în același timp instrumentele necesare

¹ Articolul L131-1-1 din Codul educației

² Estimăm că pe teritoriul francez trăiesc între 5000 și 7000 copii migranți rromi de vârstă școlară care nu au acces la o școlarizare continuă.

³ Alte materiale informative referitoare la ajutoarele financiare disponibile pot fi găsite pe pagina web a Romeurope, accesând următorul link: <http://www.romeurope.org/-Outils-.html>. Pentru mai multe informații referitoare la Asistența Socială pentru Copii (ASE), a se vedea fișa Romeurope din Anexa 1.

pentru a face față obstacolelor pe care diversele instituții continuă să le pună în calea exercitării acestor drepturi.

I. Marile principii internaționale și franceze

La nivel internațional

Franța este semnatară a mai multor documente internaționale care stabilesc obligația statelor părți de a respecta și garanta dreptul copiilor la educație, printre care și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Convenția internațională a drepturilor copilului și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, precum și documente care garantează dreptul la instruire, cum ar fi Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Franța își recunoaște așadar datoria cu privire la aceste drepturi față de toți copiii care se află pe teritoriul ei și trebuie în consecință să asigure școlarizarea fiecărui copil într-o instituție școlară și o clasă adecvate.

Convenția Internațională cu privire la Drepturile Copilului

Articolul 28

" 1. Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația:

- a) de a asigura învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți;
- b) de a încuraja crearea diferitelor forme de învățământ secundar, atât general, cât și profesional și de a le pune la dispoziția tuturor copiilor și de a permite accesul tuturor copiilor la acestea, de a lua măsuri corespunzătoare, cum ar fi instituirea gratuității învățământului și acordarea unui ajutor financiar în caz de nevoie;
- c) de a asigura tuturor accesul la învățământul superior, în funcție de capacitatea fiecăruia, prin toate mijloacele adecvate;
- d) de a pune la dispoziție copiilor și de a permite accesul acestora la informarea și orientarea școlară și profesională;
- e) de a lua măsuri pentru încurajarea frecventării cu regularitate a școlii și pentru reducerea ratei abandonului școlar.

2. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea măsurilor de disciplină școlară într-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca ființă umană și în conformitate cu prezenta Convenție.

3. Statele părți vor promova și vor încuraja cooperarea internațională în domeniul educației, mai ales în scopul de a contribui la eliminarea ignoranței și a analfabetismului în lume și de a facilita accesul la cunoștințe științifice și tehnice și la metode de învățământ moderne. În această privință se va ține seama, în special, de nevoile țărilor în curs de dezvoltare.

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
Protocolul nr. 1, Articolul 2

"Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. "

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene
Articolul 14

"Orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă. "

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale
Articolul 13

"Statele părți la prezentul pact recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la educație. Ele sunt de acord că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și a simțului demnității sale și să întărească respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. "

La nivel național

În Franța, dreptul tuturor oamenilor în mod egal la instruire este proclamat în textul cu cea mai înaltă valoare, și anume în Constituția din 1958.

Preambulul Constituției din 27 octombrie 1946, parte integrantă a Constituției din 1958
Articolul 13

"Națiunea garantează accesul egal al copilului și adultului la instrucție, la formare profesională și la cultură. Organizarea învățământului public gratuit și laic de toate gradele este o datorie a statului. "

Toate aceste texte, naționale și internaționale, stabilesc dreptul de a avea acces la școlarizare, drept pe care Franța trebuie să îl garanteze atât prin intermediul textelor și reglementărilor legislative cât și prin punerea în practică a acestora în contextul instituțional.

II. Temeiurile legale care stabilesc dreptul la instruire pentru toți copiii cu reședința în Franța

Din dreptul la instruire rezultă în dreptul francez următoarele două principii: pe de o parte o **obligatie a părinților** de a face demersurile pentru înscrierea la școală a copiilor lor și a **primăriei** localității în cauză de a accepta înscrierea și, pe de altă parte, un **drept al copiilor** de a fi școlarizați (un drept mai puțin strict dacă copilul are mai puțin de 6 sau mai mult de 16 ani).

A. Școlarizarea obligatorie

Toți copiii de pe teritoriul francez care au vârste cuprinse între 6 și 16 ani, indiferent de naționalitate, trebuie să fie înscriși în mod obligatoriu la o instituție de învățământ, așa cum prevede Codul educației. În practică, acest lucru este realizat în școlile elementare de la 6 la 11 ani și în colegii după împlinirea vârstei de 16 ani.

Codul educației, Articolul L131-1

"Instruirea este obligatorie pentru copiii de ambele sexe, **francezi și străini, între șase și șaisprezece ani.** "

Codul educației, Articolul L131-1-1

"Această instruire obligatorie este asigurată **cu precădere în instituțiile de învățământ.** "

▪ O obligație a familiilor

Înscrierea copiilor cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani la o instituție de învățământ este obligatorie și nerespectarea acestei obligații de către părinți reprezintă o infracțiune inclusă în Codul penal.

Codul penal, Articolul 227-17-1

"Fapta, comisă de părinții unui copil sau de orice persoană care exercită autoritatea părintească asupra acestuia sau o autoritate de fapt în mod continuu, de a nu-l înscrie la o instituție de învățământ, fără o scuză valabilă, în ciuda avizului din partea inspectorului academic, se pedepsește cu șase luni de închisoare și amendă în valoare de 7500 euro. "

▪ O obligație a primăriilor

Obligația de a înscrie copiii la școală face parte din atribuțiile primăriei comunei pe teritoriul căreia aceștia își au reședința.

Codul educației, Articolul L131-6

"În fiecare an, la începutul anului școlar, primăria întocmește o listă cu toți copiii care au

reședința în comună și care intră sub incidența obligației de școlarizare. Persoanele responsabile trebuie să înscrie copiii pe care îi au în evidență. "

B. Dreptul la școlarizare

Înscrierea la o școală sau la un colegiu este un drept pentru toți copiii care au reședința în Franța, indiferent de naționalitate, de vechimea șederii, de statutul administrativ al părinților și de locul unde locuiesc.

În cazul copiilor cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani nu se întâmpină decât arareori dificultăți, întrucât această vârstă corespunde obligației școlare.

- Dreptul la școală înainte de vârsta de 6 ani

Între 3 și 6 ani (și chiar începând cu 2 ani în anumite condiții), toți părinții care solicită acest lucru au dreptul la școlarizarea copiilor lor, în limita locurilor disponibile. Dacă primăria refuză înscrierea sub pretextul că nu există locuri disponibile, trebuie să existe certitudinea că această măsură se aplică în mod uniform pentru toți copiii, fără discriminare.

Dispoziții legale privind dreptul la școlarizare al copiilor cu vârste mai mici de 6 ani

Legea Haby din 11 iunie 1975, Articolul 2

"Grupele preșcolare și grădinițele sunt accesibile, atât în mediul rural cât și în mediul urban, copiilor care nu au împlinit vârsta pentru școlarizarea obligatorie. "

Codul educației, Articolul L113-1

"Fiecare copil trebuie să poată avea acces, la vârsta de trei ani, la o grădiniță sau grupă preșcolară în apropierea domiciliului, în cazul în care familia solicită acest lucru. "

Codul educației, Articolul D.131-1

"Copiii care au împlinit vârsta de doi ani în ziua începerii anului școlar pot fi admiși în grădinițe în limita locurilor disponibile."

Părinții copiilor pentru care școlarizarea nu este obligatorie nu au dreptul incontestabil de admitere a copilului lor în cazul în care nu există locuri disponibile la grădiniță.

Acesta este singurul criteriu opozabil în cazul refuzului unei înscrieri, fapt confirmat de către tribunalul administrativ Lyon (TA Lyon, 12 noiembrie 1997, D-ra Riquin, nr. 9701854). În cazul în care este atinsă capacitatea maximă a școlii, stabilită de inspectorul academiei, primăria are într-adevăr dreptul de a refuza înscrierea. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere ca acest refuz să fie aplicat în mod uniform și fără discriminare pentru toți copiii.

- Continuarea școlarizării după vârsta de 16 ani

După împlinirea vârstei de 16 ani, toți tinerii au dreptul de a-și continua școlarizarea.

Circulara nr. 2002-063 din 20 martie 2002

"Minorilor străini cu vârste de 16 până la 18 ani, chiar și în cazul în care școlarizarea nu este obligatorie, li se va asigura școlarizarea, ținându-se bineînțeles cont de gradul de stăpânire a limbii franceze și de nivelul școlar."

Refuzul de a școlariza un tânăr care nu mai este supus obligației de școlarizare trebuie să fie **însoțit de o justificare pe baza unei motivații de ordin pedagogic**, așa cum prevede o decizie a Consiliului statului din 1987.⁴ Lipsa spațiului, un pretext numit adeseori, nu reprezintă o motivație de ordin pedagogic.

⁴ Decizia departamentului Consiliului statului, 23 octombrie 1987, Consorts Métrat

III. Clasele de asistență lingvistică pentru elevii proaspăt sosiți în Franța

Circularele din 20 martie și 25 aprilie 2002 definesc condițiile pentru primirea și înscrierea elevilor străini, modalitățile de organizare a școlarizării pentru elevii proaspăt sosiți în Franța (élèves nouvellement arrivés en France - ENAF) și misiunea CASNAV (Centre Académique pour la Scolarisation des élèves Nouveaux Arrivants et des enfants du Voyage - Centrul academic pentru școlarizarea elevilor proaspăt sosiți și a copiilor nomazi).⁵

Regula prevede ca copiii vorbitori ai unei limbi alta decât limba franceză să fie școlarizați după cum urmează:

- în **clasa normală care corespunde nivelului lor școlar** pentru a urma cursurile în materiile pentru care stăpânirea limbii franceze nu este fundamentală (muzică, arte plastice etc.)
- **și** într-o **clasă specială pentru predarea limbii franceze** :
 - la școala primară: o CLIN, clasă de inițiere ;
 - la colegiu: o CLA, clasă de primire.

Fiecare elev proaspăt intrat în sistemul școlar francez trebuie să poată beneficia, prin intermediul serviciilor naționale de educație, de o **evaluare a competențelor școlare și a gradului de stăpânire a limbii franceze în vederea unei orientări cât mai favorabile** care să îi permită să se integreze cât mai repede cu putință într-o clasă normală.

Elevul proaspăt sosit în Franța este evaluat cu scopul de a determina:

- nivelul de cunoaștere a limbii franceze (începător absolut sau stăpânire a elementelor limbii franceze vorbite sau scrise),
- competențele școlare în limba de școlarizare din trecut și gradul de familiaritate cu materia școlară,
- cunoștințele din diferite domenii.

La ciclul primar, responsabil pentru această evaluare este învățătorul clasei de inițiere cu ajutorul CASNAV.

La ciclul secundar, evaluarea poate fi făcută fie de către CASNAV, fie de către Centrul de Informare și Orientare (CIO).

⁵ Link către cele 3 circulare: <http://www.education.gouv.fr/bo/2002/special10/texte.htm#organisation>

Pentru a afla cu certitudine unde trebuie să vă adresați în vederea efectuării acestei evaluări, nu ezitați să contactați CASNAV⁶ sau rectoratul⁷.

Repartizarea elevului se decide în funcție de rezultatele evaluării inițiale și de școlile și clasele adecvate disponibile.⁸

A. La școala elementară: CLIN

Elevii sunt integrați într-o clasă și beneficiază de un dispozitiv CLIN (clasă de inițiere).

▪ *Cine este integrat în CLIN?*

Misiunea CLIN este predarea limbii franceze **copiilor proaspăt sosiți în Franța, nevorbitori ai limbii franceze sau cu cunoștințe minime de limbă franceză, cu vârste cuprinse între 6 și 11 ani împliniți**. La CLIN pot fi primiți și copii în vârstă de 12 ani, dacă aceștia nu au terminat școala elementară în țara de origine.

▪ *Ce metode didactice sunt utilizate în cadrul CLIN?*

Este vorba despre o structură care **permite achiziția rapidă de cunoștințe pentru stăpânirea limbii franceze prin metode specifice predării limbii franceze ca a doua limbă** în vederea integrării progresive dar cât mai rapide a copiilor în sistemul școlar tradițional. Copiii frecventează aceste clase zilnic, pentru diferite perioade, în funcție de necesități.

▪ *Cât timp poate participa un copil la CLIN?*

Durata participării la aceste clase speciale diferă în funcție de nevoile fiecărui elev și **rareori depășește un an de zile**. Poate fi avută în vedere o participare de mai lungă durată (până la un an suplimentar) pentru copiii de vârste corespunzătoare ciclului 3⁹ care nu au fost sau au fost puțin școlarizați în țara de origine.

▪ *Când trebuie înscris copilul la CLIN?*

Dacă copilul nu a mers niciodată la școală și / sau vorbește foarte puțin limba franceză, trebuie solicitată repartizarea într-o CLIN **în momentul înscrierii copilului la serviciul pentru școlarizare al municipalității**. Unele comune solicită consultarea în prealabil a inspectoratului departamental în vederea stabilirii școlii la care urmează să fie înscris copilul (în funcție de locurile disponibile la CLIN).

▪ *Ce soluții există dacă nu există o CLIN în apropiere sau dacă toate locurile sunt ocupate?*

Dacă nu există CLIN în apropierea domiciliului familiei sau dacă toate locurile sunt deja ocupate, aveți posibilitatea de a **contacta inspectoratul departamental pentru a solicita înființarea**

⁶ Cf. supra, p. 11 și 12

⁷ A se vedea lista datelor de contact ale tuturor academiilor - Anexa 2

⁸ Cu titlu informativ, în cazul copiilor români care au fost deja școlarizați în țara de origine este posibilă evaluarea aproximativă a nivelului lor școlar pe baza tabelului comparativ - a se vedea anexa 2.

⁹ Corespunde ciclurilor de aprofundare, adică claselor CE2, CM1 și CM2.

unei noi clase. Înființarea sau desființarea claselor este o măsură ce ține de așa-numita "hartă școlară". Harta școlară este bazată pe o analiză a numărului de elevi, în funcție de care se face repartiția posturilor de învățători și profesori. **Cererea de înființare sau de mutare a unei CLIN poate fi făcută de către acțiunile sindicale și de către părinții elevilor.**

O astfel de cerere de înființare a CLIN poate conduce la amânarea cu mai multe luni de zile a repartizării copiilor, lucru care nu este admisibil. Oricare ar fi greutatea administrativă întâmpinată de către Educația națională în încercarea de a onora cererea, **locul copiilor în tot acest timp este la școală, chiar dacă aceasta înseamnă integrarea într-o clasă normală până la înființarea unei CLIN.**

- *Ce alte dispozitive mai există, în afara CLIN?*

Elevii cu vârste cuprinse între 8 și 12 ani, din clasele CE2, CM1, CM2 au posibilitatea, în cazul în care întâmpină dificultăți la școală, să participe la unul din **ciclurile de îndrumare educativă parașcolară (cycle d'animation éducative périscolaire)** organizate în multe localități de către asociații și colectivități teritoriale cu colaborarea voluntară a profesorilor și învățătorilor.

Unele academii au implementat de asemenea dispozitive de sprijin lingvistic mai flexibile, în cadrul cărora elevii pot beneficia de **cursuri de recuperare integrată (cours de rattrapage intégrés - CRI).**

Pe de altă parte, există și profesori de CLIN itineranți, care oferă copiilor proaspăt sosiți în Franța care locuiesc în zone în care nu există CLIN sau în care numărul de elevi nu este suficient de mare pentru înființarea unei CLIN posibilitatea de a beneficia de astfel de clase (această soluție este uneori mai rapidă, întrucât nu presupune înființarea unei clase.)

Atenție:

În medii urbane cu o densitate mică a populației sau în mediul rural, școlarizarea de inițiere nu este de obicei găzduită într-un singur grup școlar. Inspectorii academiei repartizează intervențiile profesorilor specializați în inițiere în diferitele școli în care sunt școlarizați, într-un număr redus, copii proaspăt sosiți în Franța care necesită sprijin lingvistic.

B. La colegiu: CLA sau CLA-NSA

Elevii proaspăt sosiți care au vârsta necesară pentru frecventarea colegiului pot fi integrați în două tipuri de clase, în funcție de nivelul școlar și de nivelul stăpânire a limbii franceze, în paralel fiind înscriși și într-o clasă normală:

- *Clasele de acomodare (classes d'accueil - CLA)*

CLA funcționează ca structuri deschise care permit o predare adaptată la nivelul elevilor proaspăt sosiți, în limba franceză ca limbă secundară. Elevii sunt înscriși într-o clasă normală corespunzătoare nivelului lor școlar și cât mai apropiată grupei de vârstă, pentru a se putea integra în sistemul școlar normal de îndată ce dobândesc cunoștințe suficiente de limbă franceză scrisă și vorbită.

Durata frecventării acestor clase speciale de adaptare variază în funcție de nevoile individuale ale fiecărui elev și rareori depășește un an de zile.

- *Clasele de adaptare pentru copiii neșcolarizați anterior (classes d'accueil pour les enfants non scolarisés antérieurement - CLA-NSA)*

CLA-NSA permit elevilor care nu au fost școlarizați în prealabil sau care au fost școlarizați pentru o perioadă foarte scurtă de timp în țara de origine și care au vârsta necesară pentru frecventarea colegiului, să învețe limba franceză și să atingă un nivel de cunoștințe specific ciclului 3 al școlii elementare. Și în acest caz, elevii care beneficiază de acest tip de sprijin sunt integrați cât mai mult în clase normale pentru disciplinele la care acest lucru este posibil (muzică, arte plastice, educație fizică etc.).

- *Cum se decide în ce tip de clasă se va face repartizarea?*

Decizia privind repartizarea în CLA sau CLA-NSA va fi luată în urma efectuării unui bilanț al cunoștințelor, realizat în cadrul CIO sau CASNAV.

- *Există și alte dispozitive?*

Unele academii au dezvoltat și dispozitive de sprijin lingvistic mai flexibile, elevii putând beneficia de **module de adaptare temporare (modules d'accueil temporaires - MAT)**, de câteva ore pe săptămână, cu un profesor itinerant.

C. În cazul în care copilul are peste 16 ani

Elevii care depășesc vârsta de școlarizare obligatorie pot fi de asemenea integrați într-o CLA, în paralel cu înscrierea într-o clasă normală, după evaluarea nivelului de stăpânire a limbii franceze și a nivelului școlar.

Aceștia pot fi incluși în cadrul Misiunii Generale de inserție (Mission Générale d'insertion - MGIEN), care se ocupă cu calificarea și pregătirea în vederea inserției profesionale și sociale a elevilor în vârstă de peste 16 ani. Ei pot fi integrați într-un ciclu de inserție profesională special pentru franceza ca limbă străină și alfabetizare (**CIPPA FLE-ALPHA**). Această structură se adresează tinerilor care nu au fost deloc sau puțin școlarizați anterior și are ca obiectiv inserția socială și profesională a acestora.

Decizia privind repartizarea în CIPPA FLE-ALPHA este luată în urma efectuării unui bilanț al cunoștințelor, realizat în cadrul CIO sau CASNAV.

D. Tabel recapitulativ al structurilor de adaptare

Grădiniță 3-5 ani	Nu există structuri specifice.
Școala primară 6-12 ani	CLIN (Clasă de inițiere) Clasă deschisă în care sunt incluși pentru o perioadă de un an elevii care nu stăpânesc limba franceză "școlară "
Gimnaziu 13-16 ani	CLA (Clase de adaptare) Permit o predare adaptată nivelului elevilor însoțită de cursuri de franceză ca limbă secundară <hr/> CLA- NSA (Clase de adaptare pentru elevii neșcolarizați anterior) Permit elevilor puțin sau deloc școlarizați înainte de sosirea în Franța și care au vârsta necesară pentru frecventarea colegiului să învețe limba franceză și să atingă un nivel de cunoștințe de bază specific ciclului III al școlii elementare.
Liceu 16-18 ani	CLA (Clase de adaptare) Punerea în relație a colegiilor care dispun de o structură specifică și a liceelor <hr/> CIPPA FLE-ALPHA Ciclu de inserție pre-profesională

IV. Actorii instituționali: competențe și obligații

În domeniul înscrierilor

▪ *Primăria*

Trebuie să întocmească în fiecare an lista copiilor cu reședința în comună care intră sub incidența obligației de școlarizare (art. L. 131-6 al codului educației).

Trebuie să înscrie toți copiii pentru care a fost depusă o cerere de înscriere și să elibereze un certificat de înscriere în care se menționează școala la care a fost repartizat copilul.

Primăria nu poate să refuze eliberarea unui certificat și nici să se pronunțe în legătură cu oportunitatea înscrierii unui elev la o anumită școală.

▪ *Directorul unității*

Trebuie să primească toți copiii înscriși la instituția pe care o conduce. În cazul în care se prezintă un copil neînscris, are obligația de a-l îndruma către serviciul administrativ care se ocupă cu înscrierile și de a-l accepta până la reglementarea înscrierii. Răspunde în fața

municipalității și a Inspectoratului departamental al Educației naționale (IEN) de care aparține comuna.

În domeniul hărții școlare

- *Inspectorul academiei*

la decizii referitoare la înființarea și desființarea claselor în cadrul grădinițelor și școlilor elementare, în speță a CLIN.

În cadrul ciclului secundar, inspectorul academiei repartizează elevii la colegii și licee.

Decizia privind înființarea și desființarea școlilor intră în competența Consiliului municipal.

- *Rectorul academiei*

la decizii referitoare la înființarea și desființarea claselor în cadrul colegiilor și liceelor, în special a CLA și CLA-NSA, atâta timp cât acest fapt nu presupune înființarea sau desființarea unei unități de învățământ.

Decizia privind înființarea și desființarea colegiilor intră în competența departamentului. În cazul liceelor, decizia este luată la nivel regional.

În domeniul susținerii elevilor și familiilor acestora în procesul de școlarizare

- *CASNAV (Centrul academic pentru școlarizarea elevilor proaspăt sosiți în Franța și a copiilor nomazi)*

CASNAV este, printre altele, responsabil de susținerea copiilor proaspăt sosiți în Franța care nu stăpânesc îndeajuns limba franceză: sprijinirea echipelor pedagogice și educative și contribuirea la implementarea mijloacelor din dotarea sistemului. Ele constituie de asemenea o instanță de mediere între familii și structurile sistemului de învățământ.

În fiecare departament există cel puțin un astfel de centru.¹⁰

- *CIO (Centrul de informare și orientare)*

CIO are, împreună cu CASNAV, sarcina de a efectua bilanțul cunoștințelor pentru a determina ce clasă este cea mai adecvată pentru un copil proaspăt sosit în Franța, la colegiu sau liceu.

- *Coordonatorul la nivel de departament de pe lângă inspectoratul academic*

La nivelul inspectoratelor academice, coordonatorul departamental are scopul de a anima ansamblul activităților în domenii precum: luarea în evidență a elevilor din familii nesedentare sosiți în cursul anului școlar (organizarea adaptării și înscrierii, sprijinirea echipelor pedagogice și a elevilor), continuitatea școlarizării acestor elevi, dialogul cu familiile și cu partenerii din sistemul educațional.

¹⁰ Link către o listă a tuturor CASNAV din Franța: <http://ww2.ac-poitiers.fr/casnav/spip.php?rubrique39>

În fiecare departament există cel puțin un astfel de centru. Cu toate acestea, se întâmplă deseori ca Inspectoratul departamental al Educației naționale să fie responsabil de acest dosar.

V. Demersurile în vederea înscrierii la școală

Înscrierea la o unitate școlară a unui elev de naționalitate străină, indiferent de vârstă, nu poate fi condiționată de prezentarea unui titlu de ședere.¹¹

A. Înscrierea la grădiniță sau la școala elementară

Deși nu este obligatorie, a fost demonstrat faptul că frecventarea unei instituții de învățământ începând cu vârsta de 3 ani, sau în orice caz cât mai devreme cu putință, este fundamentală pentru școlarizarea viitoare. La această vârstă fragedă, copilul învață la grădiniță foarte repede limba franceză și la începerea școlii se va putea integra în clasele normale, la fel ca toți ceilalți copii.¹²

Școlarizarea precoce permite o mai bună înțelegere a sistemului școlar și, pe termen lung, o integrare mai ușoară.

a) Documentele și vaccinările obligatorii

De drept, pentru înscrierea la școală a unui copil sunt indispensabile doar două documente:

- un **act de stare civilă** (pașaportul sau cartea de identitate sau livretul familiei sau certificatul de naștere) al copilului și al părinților acestuia;
- și, pentru înscrierea în ciclul primar un document, certificat sau carnet de sănătate care să ateste că **vaccinarea DT Polio** este cel puțin în curs de efectuare. Pentru înscrierea la grădiniță această vaccinare trebuie să fie finalizată.¹³

Obligațiile prevăzute de lege sunt minime, tocmai pentru a nu întârzia începerea efectivă a școlarizării. Școlarizarea copiilor trebuie totuși folosită ca un prilej de aducere la zi a vaccinărilor.

Unde pot fi vaccinați copiii?

⇒ *Solicitați o programare la un centru de PMI pentru copiii sub 6 ani și la un Centru Medico-Social pentru copiii cu vârste mai mari: vaccinările se efectuează gratuit, indiferent dacă copiii dețin sau nu o asigurare medicală.*

⇒ *În cazul în care copiii beneficiază de o asigurare medicală (AME sau CMU), o soluție mai rapidă poate fi în anumite cazuri programarea la un medic.*

NB : O dată efectuate vaccinările, vă recomandăm insistent să faceți și să păstrați fotocopii ale carnetului de sănătate sau ale certificatului de vaccinare (documente care deseori se pierd în caz de expulzare).

În practică, se solicită de asemenea un document care să ateste domiciliul.

¹¹ Modalități de înscriere și de școlarizare a elevilor de naționalitate străină în ciclul primar și secundar, circulara nr. 2002-063 din 20-3-2002

¹² CLIN este rezervată în mod prioritar copiilor sosiți pe teritoriul Franței în urmă cu cel mult un an de zile.

¹³ Unele comune pot da dovadă de mai multă flexibilitate.

Conform articolului 6 al decretului nr. 2000-1277 din 26 decembrie 2000, "pentru formalitățile de înscriere în unitățile școlare și instituțiile de învățământ superior, **poate fi solicitată o dovadă a domiciliului.**" Aceasta înseamnă însă că administrația nu este obligată să solicite acest lucru, mai ales când prin aceasta s-ar împiedica sau s-ar întârzia considerabil admiterea copiilor la școală. În astfel de situații trebuie să se aplice principiul repartizării imediate a copiilor la școli, documentele lipsă putând fi prezentate ulterior.

În orice caz, nu este menționat nicăieri că acest act doveditor al domiciliului trebuie să fie o adeverință oficială privind domiciliul. Este drept că în articolul L131-1 al Codului Educației se menționează că primăria trebuie să școlarizeze copiii care își au reședința pe teritoriul comunei; acesta nu înseamnă însă că aceștia trebuie să își fi ales domiciliul aici prin CCAS sau o asociație agreată. Astfel, orice modalitate de dovedire a faptului că persoana în cauză locuiește pe raza comunei trebuie să fie acceptată.

În cazul municipalităților mai puțin dispuse să coopereze însă, tocmai aceasta este principala sursă de greutate. Dacă familia nu poate primi corespondență prin poștă acolo unde locuiește, se recomandă:

- ⇒ să ofere o adresă unde poate primi corespondența (CCAS, un organism agreat, o asociație care poate face să îi parvină corespondența sau o persoană privată)
- ⇒ să semneze o declarație pe propria răspundere în care să confirme că locuiește cu adevărat la adresa respectivă (cu numirea adresei reale la care locuiește): în anumite cazuri, prin semnarea unei asemenea declarații se poate evita repartizarea la o școală aflată în apropierea adresei de domiciliu, care poate fi la mare depărtare de locul unde familia locuiește de fapt;
- ⇒ să pună la dispoziție numărul de telefon mobil al familiei (dacă este posibil, în caz contrar numărul unei persoane care locuiește în aceeași tabără sau mahala) precum și al însoțitorului, dacă acest lucru este posibil.

Absența unei dovezi oficiale, administrativ a domiciliului nu poate în niciun caz să constituie un motiv de refuz al școlarizării, dacă copilul locuiește efectiv pe raza comunei, chiar dacă nu există niciun document (factură de chirie, cauțiune etc.) care să dovedească acest lucru. În același timp, un domiciliu administrativ într-o altă comună, în care familia nu locuiește de fapt, nu justifică trimiterea familiei în acea comună pentru înscrierea copiilor la școală.

b) Demersurile

Modalitățile sunt aceleași atât în cazul înscrierii copilului la grădiniță cât și în cazul înscrierii la școala primară. Se face însă distincția între înscrierea individuală a unui copil și înscrierea unui grup de copii.

▪ Înscrierea individuală a unui copil

Se face în două etape: întâi la primărie, apoi la școala la care copilul a fost repartizat.

➤ La primărie

Când trebuie înscris copilul?

Copilul trebuie înscris de îndată ce sosește în Franța. Înscrierile se pot face începând din luna ianuarie și, pentru majoritatea copiilor, ele trebuie de obicei să fie făcute cel târziu în luna iunie de dinaintea începerii anului școlar. **O înscriere tardivă nu poate în niciun caz să constituie un motiv de refuz din partea primăriei.**

Observație: dacă copilul nu este mutat la o altă școală, înscrierea nu trebuie reînnoită în fiecare an.

Cine poate înscrie copilul?

De obicei este necesară însoțirea părinților la primărie (datorită problemelor de limbă, de înțelegere etc.) Prezența copiilor nu este obligatorie.

În cazul în care părinții sunt absenți: este posibilă înscrierea unui tânăr în vârstă de până la 16 ani care se află în Franța fără părinți dar cu o persoană care declară că este responsabilă pentru acesta și în această calitate solicită înscrierea acestuia într-o unitate școlară. De fapt, prevederile legale referitoare la școlarizarea obligatorie impun oricărei persoane care exercită o autoritate de fapt simplă asupra copilului sarcina de a asigura instruirea acestuia.¹⁴ În acest caz, faptului că copilul este în mod regulat în grija persoanei respective poate fi dovedit prin orice mijloace (scrisoare din partea părinților, fapt general cunoscut...) Înscrierea într-o instituție școlară nu poate așadar să fie condiționată de prezentarea de către persoana care înscrie copilul a unui act de delegare a autorității părintești.¹⁵

Ce documente sunt necesare?

Trebuie prezentate toate documentele din dosarul descris la secțiunea precedentă (a se vedea a)).

➤ La școală

Pasul următor îl reprezintă contactarea școlii la care a fost repartizat copilul pentru a stabili o programare pentru înregistrarea de către director a înscrierii copilului, ocazie cu care se vor prezenta:

- certificatul de înscriere eliberat de primărie;
- un act de stare civilă;
- documentul privind vaccinarea primit de la primărie

În cadrul acestei întâlniri:

⇒ Se recomandă, dacă este cazul, prezența unui interpret (traducător), întrucât vor fi explicate orarul și modul de funcționare al școlii. Este de asemenea recomandabilă

¹⁴ Articolul L131-4 din Codul educației

¹⁵ Circulara nr. 2002-063 din 20-3-2002 Modalitate de înscriere și de școlarizare a elevilor de naționalitate străină în ciclul primar și secundar

informarea directorului și echipei de profesori în legătură cu condițiile de viață și greutățile zilnice cu care vor fi confrunțați acești copii.

- ⇒ La fel de important este ca, pe lângă numărul de telefon al familiei, să fie lăsat și numărul de telefon al unei terțe persoane care ar putea interveni, la nevoie, în calitate de "mediator" în decursul primelor luni de școlarizare.
- ⇒ Nu în ultimul rând, pot fi solicitate datele de contact ale dirigintei clasei pentru a putea programa și cu acesta o întâlnire.

▪ **Înscrierea unui grup de copii**

În cazul în care, în urma sosirii unui grup de persoane, trebuie înscriși mai mulți copii, creându-se astfel necesitatea înființării unei clase suplimentare, mai eficientă și de mai scurtă durată este desfășurarea în paralel a două demersuri:

- pe de o parte, înscrierea copiilor la primărie;
- pe de altă parte, contactarea inspectorului academiei care, dacă este necesar, va trebui să înființeze o nouă CLIN.

În orice caz, o discuție cu CASNAV se poate dovedi deosebit de utilă.

Indiferent de tipul de înscriere, **un refuz datorat lipsei locurilor libere nu este opozabil decât dacă este aplicat într-o manieră nediscriminatorie.** (cf. capitolului IV privind recursul în caz de refuz al înscrierii)

B. Înscrierea la școala secundară, la colegiu sau liceu

a) Între 11 și 16 ani

Primul demers de efectuat îl reprezintă înscrierea la primărie, prin simpla prezentare a documentului care dovedește identitatea.

În continuare, modalitățile diferă în funcție de următoarele două cazuri posibile:

▪ **Dacă copilul a urmat colegiul în Franța:**

Înscrierea se face direct la conducerea celui mai apropiat colegiu.

▪ **Dacă copilul nu a urmat colegiul în Franța:**

Prima etapă: bilanțul cunoștințelor

Prima etapă constă în programarea unei întâlniri în vederea efectuării unui bilanț al cunoștințelor acumulate de copilul care are vârsta necesară frecventării colegiului (prin intermediul unui interviu și ale unor teste de franceză și matematică). Acest bilanț va permite o repartizare adecvată nivelului copilului.

Este necesară contactarea inspectoratului academic pentru a afla la ce serviciu trebuie făcută programarea, întrucât bilanțul cunoștințelor nu poate fi efectuat oriunde. În funcție de departament, acesta poate fi efectuat de Centrele de Informare și Orientare (CIO) sau direct de către serviciile CASNAV.

Documentele pe care familiile trebuie să le prezinte la întâlnirea pentru efectuarea bilanțului cunoștințelor:

Documente solicitate sistematic:

- un act de identitate

Documente solicitate frecvent:

- fotografii și plicuri timbrate
- o adresă la care familia poate primi corespondența

Etapa a doua: înscrierea la unitatea de învățământ

O dată efectuată repartizarea, trebuie programată o întâlnire la sediul unității de învățământ pentru înregistrarea înscrierii. Este necesară prezența părintelui sau părinților (sau a adultului responsabil pentru copil). Aceleași recomandări sunt valabile și în cazul înscrierii la școala primară (mai jos).

Durata procedurilor de înscriere

Teoretic, intervalul de timp dintre cererea de înscriere și repartizarea efectivă nu poate depăși o lună de zile.¹⁶

Practic, în mai multe departamente acesta depășește 2 luni de zile. Din acest motiv, **se recomandă cu insistență ca înscrierea să fie efectuată cel târziu în luna iunie care precede începutul anului școlar.**

b) Peste 16 ani: elevii pentru care școlarizarea nu este obligatorie

Înscrierea elevilor la ciclul curricular general (cursus général)

În cazul tinerilor care doresc să continue școlarizarea, demersurile sunt aceleași ca și pentru înscrierea la ciclul secundar (a se vedea mai sus).

Reamintim că refuzul de a școlariza un tânăr pentru care școlarizarea nu mai este obligatorie trebuie să fie motivat și că nu poate fi invocat decât un **motiv de ordin pedagogic**.¹⁷ Lipsa locurilor libere nu constituie în niciun caz un motiv de ordin pedagogic.

Accesul la filierele profesionale

În practică, mulți tineri rromi ar prefera să aibă acces la o formare profesională. Însă măsurile tranzitorii care limitează accesul la piața muncii al cetățenilor români și bulgari limitează în același timp și accesul la formarea profesională și la ucenicie.

¹⁶ Circulara. nr. 2002-063 din 20-3-2002

¹⁷ Consiliul de Stat, Consorts Métrat, 23 octombrie 1987.

Ca urmare, tinerii pot avea acces la aceste dispozitive numai în condițiile în care unul dintre părinți deține un titlu de ședere cu drept de muncă. Dispozitivele pot fi accesate de asemenea și de către tinerii aflați în evidența ASE pe baza unei hotărâri judecătorești.

De aici și interesul de a anima tinerii să își continue școlarizarea căci, în acest caz, vor avea dreptul să efectueze stagii și să beneficieze de programe de formare indiferent dacă șederea lor în Franța este legală sau nu.

VI. Mijloacele de recurs împotriva refuzului înscrierii¹⁸

Conform GISTI,¹⁹ modalitățile de recurs descrise în cele ce urmează sunt utile mai ales în cazul refuzului înscrierii la grădiniță sau la școala primară. În celelalte cazuri, efectuarea unui recurs informal pe lângă rectorat este de cele mai multe ori suficientă pentru deblocarea situației. În caz contrar, se poate înainta un recurs ierarhic în fața inspectoratului academic, sau poate fi înaintat un recurs în justiție, la fel ca în cazul refuzului înscrierii la școala primară sau grădiniță.

Sunt posibile mai multe tipuri de recurs:

A. Recursul administrativ: recurs informal și ierarhic

Recursurile administrative sunt recursuri prin care se solicită administrației reexaminarea deciziei luate. În cazul refuzului înscrierii la grădiniță sau la școala generală, acest recurs poate fi fie informal (*recours gracieux*), dacă este înaintat autorității care a luat hotărârea, în cazul acesta Primarul, căruia i se solicită revederea deciziei; fie ierarhic (*recours hiérarchique*), dacă este înaintat Prefectului pentru ca acesta să anuleze decizia primarului, o autoritate subordonată acestuia.

a) Sesizarea primăriei

Primăriei i se aduce la cunoștință recursul prin trimiterea unei scrisori recomandate cu confirmare de primire. În această scrisoare se va solicita revederea refuzului, anexându-se și documente justificative.

Această scrisoare de recurs poate fi întocmită de către o asociație sau un asistent social și contrasemnată de către persoana în cauză, procedură care crește deseori eficacitatea cererii. Poate fi de asemenea utilă însoțirea familiei la primărie.

În răspunsul la acest recurs, se întâmplă frecvent ca primăria să justifice refuzul invocând mai degrabă lipsa locurilor în școli decât situația neregulamentară a părinților copiilor, știut fiind faptul că această motivație este ilegală. În acest caz, nu trebuie ezitat în a verifica capacitatea școlilor respective (întrebând alte familii, profesorii, directorul instituției etc.)

Se recomandă să se trimită primăriei o scrisoare recomandată cu confirmare de primire în care se ia act de refuz și se solicită înscrierea copilului pe lista de așteptare sau, în cazul în care se constată că unitatea de învățământ dispune de locuri suficiente, o scrisoare în care se solicită înscrierea copilului. Cu ajutorul unei copii a acestei scrisori și confirmarea de primire se va putea face ulterior recurs în justiție.

b) Sesizarea prefecturii departamentului

¹⁸ Această secțiune a fost redactată pe baza unui articol Gisti intitulat "Refuzul școlarizării", <http://www.gisti.org/spip.php?article225>

¹⁹ Groupe d'Information et de Soutien des Immigrés - Grupul de Informare și de Sprijinire a Imigranților

În cazul în care primăria își menține decizia privitoare la refuz, poate fi sesizat Prefectul departamentului întrucât în acest caz Primarul acționează în calitate sa de agent al statului. Prefectul, în calitate de reprezentant al statului în cadrul departamentului, poate dispune din oficiu îndeplinirea actelor prevăzute de lege în cazul în care primarul ca și agent al statului refuză sau omite să le îndeplinească.²⁰

În acest caz, trebuie anexată o copie a recursului informal trimis primăriei.

Acest recurs adresat prefectului este însă deseori zadarnic în cazul refuzului înscrierii la grădiniță, acesta bazându-se pe faptul că școlarizarea nu este obligatorie. Or tribunalul administrativ Paris a considerat refuzul prefectului de a se substitui primarului care refuză în mod ilegal o înscriere ca fiind un abuz de putere.²¹

c) Alarmarea structurilor educației naționale

În cazul unui refuz al înscrierii la școală este necesară sesizarea **rectoratelor și inspectoratelor academice** prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, pentru ca acestea să își poată folosi autoritatea în sensul aplicării legii.

B. Sesizarea apărătorului drepturilor

a) Vechile instituții: HALDE și apărătoarea copiilor

Vechea instituție pentru lupta împotriva discriminărilor și pentru egalitate, **Halde**, avea ca și scop prevenirea și sancționarea tuturor actelor de discriminare directe sau indirecte interzise prin lege sau prin convențiile internaționale ratificate de Franța. În acest rol, ea a fost sesizată în legătură cu numeroase refuzuri de școlarizare a copiilor străini. Unul din cazuri era legat de refuzul primăriei Béziers de a școlariza copii rromi în anul școlar 2006/2007, pe motiv că familiile se instalaseră într-o zonă inundabilă de pe teritoriul comunei. În hotărârea din 12 februarie 2007, Halde a considerat că este vorba de un abuz de putere în scopul de a determina familia să părăsească terenurile respective și deci că este vorba despre un act de discriminare.²²

O altă metodă care s-a dovedit utilă în unele situații de refuz a înscrierii copiilor rromi a fost sesizarea **apărătoarei copiilor (défenseure des enfants)**. Aceasta, luând notă de greutatea întâmpinate, a contactat primarii și prefectii în cauză pentru a le aduce la cunoștință îngrijorarea în legătură cu școlarizarea copiilor și pentru a le cere o justificare. Demersurile acesteia pe lângă autoritățile implicate, atât pe cale poștală cât și pe cale telefonică, au dus în multe cazuri la deblocarea situației.

b) Apărătorul drepturilor

O dată cu reforma constituțională și legislativă din 29 martie 2011, **Mediatorul republicii, Apărătorul copiilor, Înalta autoritate de luptă împotriva discriminărilor și pentru egalitate**

²⁰ Articolul L 2122-34 al codului general al colectivităților teritoriale

²¹ TA Paris, 1 februarie 2002, nr. 0114244/7, Dna M'Bodet Sissoko

²² Hotărârea nr. 2007-30, 12 februarie 2007

(HALDE) și Comisia națională de deontologie în securitate au fost înlocuite la 1 mai 2011 cu Apărătorul drepturilor. ²³ Apărătorul drepturilor este o autoritate constituțională independentă care ocrotește respectarea de către toate persoanele, publice sau private, a drepturilor și libertăților.

În această funcție, el are următoarea misiune:

- să apere drepturile și libertățile în relația cu serviciile publice,
- să apere și să promoveze interesul superior și drepturile copilului,
- să lupte împotriva actelor de discriminare interzise prin lege și să promoveze egalitatea,
- să ocrotească respectarea deontologiei de către persoanele care exercită activități de securitate.

El are putere investigativă, poate formula recomandări și, în cazul discriminărilor dovedite, poate uneori să aplice sancțiuni.

În cazul familiilor străine care întâmpină greutăți în încercarea de a-și înscrie copiii la școală, sunt vizate chiar două din misiunile instituției unice a apărătorului drepturilor: *lupta împotriva discriminărilor și promovarea egalității și apărarea drepturilor copilului.*

Cine poate sesiza Apărătorul drepturilor?

Pentru misiunea *lupta împotriva discriminărilor și promovarea egalității*²⁴ :

- orice persoană care se consideră victimă a unei discriminări, directe sau indirecte, interzisă prin lege sau printr-un tratat internațional, indiferent dacă presupusul autor al actului de discriminare este o persoană privată sau publică;
- o asociație înregistrată oficial de cel puțin cinci ani de zile și al cărei statut prevede combaterea discriminării sau sprijinirea victimelor discriminării;
- un deputat, un senator sau un reprezentat al Franței în parlamentul european;
- în anumite cazuri, Apărătorul drepturilor se poate autosesiza.

Pentru misiunea *apărarea drepturilor copilului*²⁵ :

- un copil care invocă apărarea drepturilor sale sau o situație care îi pune în pericol interesele, sau un reprezentant legal sau un membru al familiei acestuia;
- serviciile medicale sau sociale;
- o asociație recunoscută ca fiind de utilitate publică, înregistrată oficial de cel puțin cinci ani de zile și al cărei statut prevede apărarea drepturilor copilului;

²³ Pentru a vizualiza textele, accesați linkurile: [legea organică nr. 2011-333](#) și [legea ordinară nr. 2011-334](#)

²⁴ La ora actuală, pagina web a Apărătorului drepturilor face trimitere la pagina web a HALDE pentru toate informațiile referitoare la sesizare etc.

²⁵ La ora actuală, pagina web a Apărătorului drepturilor face trimitere la pagina web a apărătoarei copiilor pentru toate informațiile referitoare la sesizare etc.

- un deputat, un senator sau un reprezentat al Franței în parlamentul european;
- în anumite cazuri, Apărătorul drepturilor se poate autosesiza.

Cum poate fi sesizat apărătorul drepturilor?

Apărătorul drepturilor poate fi sesizat **în mod direct și gratuit prin poștă, personal printr-unul din reprezentanții acestuia sau prin internet.**

Documentele care ilustrează toate informațiile de interes pentru faptele în cauză trebuie să fie trimise la adresa vechilor instituții, în funcție de situația pe care persoana dorește să o invoce:

- *Mission Défense des droits de l'enfant* – 104, boulevard Auguste Blanqui, 75013 Paris
- *Mission Lutte contre les discriminations et promotion de l'égalité* – 11, rue Saint Georges, 75009 Paris

Toate informațiile referitoare la instituție și la modalitatea de sesizare (inclusiv prin internet) pot fi găsite pe pagina web a apărătorului drepturilor:
<http://www.defenseurdesdroits.fr/saisir.html>

C. Recursul în justiție

Este posibilă exersarea mai multor tipuri de recurs, în funcție de rezultatul urmărit: anularea sau suspendarea deciziei de refuz al școlarizării sau sancționarea autorului deciziei cu caracter discriminatoriu.

În oricare din aceste cazuri, vă sfătuim să fiți însoțiți în demersurile dvs. și, în măsura în care acest lucru este posibil, să apelați la un avocat.

a) Anularea sau suspendarea deciziei: în fața tribunalului administrativ

- Recurs în anulare

Deciziile care pot fi anulate

Acest tip de recurs poate fi folosit indiferent de împrejurările refuzului, cu condiția să dispuneți de o decizie a primarului. Acest recurs este mai adecvat în cazul în care refuzul are loc cu mai multe luni înainte de începerea anului școlar, căci procedura are marele neajuns de a fi de lungă durată, chiar dacă șansele de reușită sunt mari.

Decizia de refuz a primarului poate lua mai multe forme: o decizie scrisă explicită, solicitarea unui titlu de ședere înaintea înscrierii,²⁶ lipsa oricărui răspuns din partea administrației în termen de două luni de la depunerea de către părinți a unei cereri scrise (refuz implicit).

Este de asemenea posibilă înaintarea unui recurs împotriva unei circulare sau instrucțiuni generale care stipulează reguli discriminatorii sau solicitarea unor documente anume pentru accesul la școală al copiilor străini.

Termenele de acțiune

Recursul în anulare (recurs pentru abuz de putere) trebuie să fie înaintat tribunalului administrativ cel târziu la două luni după refuzul explicit sau implicit.

Un exemplu de anulare

Tribunalul administrativ Paris a anulat o decizie de refuz a primarului motivată prin faptul că locuința copiilor era ocupată în mod ilegal și reprezenta un pericol grav și imediat, acest fapt neavând nicio legătură cu autoritatea primarului de a face înscrieri. Primarului i s-a ordonat să execute înscrierea.²⁷

▪ Procedura de suspendare de urgență (référé suspension)

Procedura administrativă de urgență (référé administratif) este o procedură de urgență prin care se poate obține suspendarea rapidă de către tribunalul administrativ a unei decizii a administrației sau ordonarea ca aceasta din urmă să ia anumite măsuri.

În cazurile în care cetățenii străini devin victime ale unei decizii sau unui act ilegal ale administrației în sfera școlarizării, procedura de suspendare de urgență este cea mai adecvată. Prin procedura de suspendare de urgență se poate obține suspendarea de către judecătorul de la tribunalul administrativ, sesizat de urgență, a efectelor deciziei contestate .

Reguli formale

- Este necesară depunerea în prealabil sau simultan a unei acțiuni în anulare a deciziei. Acțiunea în anulare este o acțiune separată, iar o copie a cererii trebuie anexată cererii de recurs.

²⁶ CE, Lusilavana, 24 ianuarie 1996

²⁷ TA Paris, 1 februarie 2002, nr. 0114244/7, Dna M'Bodet Sissoko

- Aceasta trebuie depusă într-un plic iar atât pe plic cât și pe cererea de acțiune în anulare trebuie să fie înscrisă mențiunea « Référé ».
- În cazul expedierii prin poștă, scrisoarea va fi recomandată. Este posibilă și depunerea personală la sediul tribunalului sau trimiterea prin Chronopost, precum și trimiterea prin fax (în acest caz este necesară confirmarea prin poștă).
- La fel ca și acțiunea în anulare, cererea pentru procedura de suspendare de urgență este prevăzută cu un timbru fiscal, apelarea la un avocat nefiind obligatorie (deși o recomandăm insistent).
- Cererea trebuie să fie însoțită de anexe (acestea nu sunt întotdeauna aceleași ca și în cazul acțiunii în anulare) cum ar fi actele necesare pentru constatarea urgenței.

Condițiile pentru acordarea suspendării de către judecător

Motivarea cererii de suspendare trebuie să permită întrunirea a două condiții cumulative:

- Conținutul cererii trebuie să creeze **o îndoială întemeiată privitoare la caracterul legal al deciziei** atacate: vă puteți limita la a face trimitere la acțiunea în anulare, dar este de preferat să reluați pe scurt argumentele conținute de aceasta.
- Suspendarea trebuie să fie motivată prin **urgență**: elementele care o demonstrează trebuie să fie clare, jurisprudența fiind destul de restrictivă în această privință. De exemplu, pot fi invocate argumente precum faptul că întârzierea școlarizării copiilor în cauză poate avea consecințe asupra dezvoltării acestora²⁸, sau că părinții sau reprezentantul legal al copilului riscă sancțiuni penale dacă nu înscriu copilul la școală²⁹.

b) Respingerea unei decizii discriminatorii: în fața tribunalului penal

Primarul poate fi **acuzat de discriminare** conform articolelor 225-1 și următoarele din noul cod penal, care condamnă "*orice distincție făcută între persoane fizice pe baza originii, sexului, situației familiale, mărimii, aspectului fizic, numelui de familie, stării de sănătate, handicapului, caracteristicilor genetice, orientării sexuale, vârstei, opiniilor politice, activităților sindicale, apartenenței sau nonapartenenței reale sau presupuse la o etnie, la o națiune, la o rasă sau la o religie anume.*"

În cazul în care autorul discriminării este funcționar public, acesta riscă repercusiuni mai grave.³⁰

²⁸ TA Paris, juge des référés, 5 octombrie 2001

²⁹ Articolul 227-17-1 din Codul penal, pedeapsa este de 6 luni de închisoare și 7500 euro amendă.

³⁰ Articolul 432-7 din noul cod penal

Este foarte important ca familiile să sesizeze justiția pentru punerea în aplicare a dreptului copiilor lor de a fi școlarizați la fel ca toți ceilalți copii. În același timp însă, deoarece procedurile pot fi de foarte lungă durată, uneori este mai eficientă folosirea altor mijloace precum denunțarea publică, mediatizarea la nivel local și național, intervenția pe lângă aleșii locali etc.

VII. Taxe de școlarizare directe

A. Cantina

a) La școala primară

Gestionarea cheltuielilor pentru cantină la școlile primare intră în atribuțiile comunelor. De la o comună la alta se înregistrează diferențe semnificative.

La înscriere trebuie negociată acordarea gratuității sau a tarifului minim, argumentând aceasta prin faptul că familia nu dispune de resurse materiale suficiente. Unele comune solicită însă o adeverință de neimpozitare, document pe care majoritatea familiilor nu îl posedă. Unele comune nu acordă gratuități, în schimb nu trimit nici facturi.

b) La colegiu sau liceu

Pentru colegiu și liceu, trebuie făcută o cerere la asistenta socială a instituției.

Există de asemenea Fondul special pentru cantinele colegiilor și liceelor. Acesta are rolul de a permite copiilor provenind din familii care întâmpină greutăți de ordin financiar să frecventeze cantina instituției școlare la care sunt înscriși (colegiu, liceu, instituție specială pentru ciclul secundar). Familiile primesc un ajutor pentru achitarea parțială sau în totalitate a cheltuielilor pentru masa copiilor.

Criteriile și modalitățile de acordare a acestui ajutor sunt stabilite în decursul anului școlar de către directorul instituției cu avizul consiliului de administrație.

c) Indiferent de instituție

La nivel național există un fond pentru cantinele școlare cu scopul de a permite elevilor care provin din familii defavorizate să ia masa la cantina instituției. Directorul instituției (școală primară, colegiu, liceu) acordă ajutorul în funcție de criteriile și modalitățile aprobate de către consiliul de administrație al instituției. Aceste ajutoare nu pot fi refuzate din motive ce țin de naționalitatea și caracterul ilegal al șederii părinților elevilor.

În cazul unui refuz, este important să întrebați administrația ce act legislativ stă la baza acestuia, pentru a putea eventual să înaintați recurs în cazul în care refuzul este în mod evident ilegal.

B. Transportul școlar

Școala se află este deseori la mare depărtare pentru copiii romi, dacă aceștia locuiesc într-o tabără situată la periferie sau dacă aceștia vor să continue să frecventeze aceeași școală după expulzarea de pe un teren sau dintr-o tabără.

Este sarcina departamentelor, așadar a Consiliilor generale, să pună la dispoziție mijloace de transport, să organizeze transportul, să asigure funcționarea și să suporte cheltuielile legate de acesta. Poate fi vorba atât de linii normale (autobuz, tramvai etc.) cât și de linii speciale, a căror gestionare și funcționare pot fi încredințate de către departament, prin convenții, comunelor, instituțiilor publice de cooperare intercomunală, sindicatelor mixte, instituțiilor de învățământ, asociațiilor de părinți...

Pentru ca o linie de transport școlar să deservească zona locativă a copiilor, trebuie așadar negociat la nivel departamental.

Tarifele (care pot merge până la gratuitate) și ajutoarele financiare sunt stabilite de asemenea de către departament, ceea ce duce la o mare varietate la nivel teritorial și implicit la diferențe considerabile. Cererile trebuie adresate asistentei sociale de sector.

În cazul în care nu poate fi organizat niciun transport școlar iar părinții asigură ei înșiși transportul copiilor, cu autoturismul personal, aceștia pot obține o bursă individuală pentru transport din partea anumitor Consilii generale (în acest caz, recomandăm să vă informați la serviciul social al Consiliului general din departamentul dumneavoastră).

C. Asigurările școlare

Scopul asigurării școlare este garantarea pagubelor cauzate sau suferite de către copiii școlarizați. Costul acesteia este modic (aproximativ 10 €), însă pentru unele familii această sumă este greu de obținut.

În principiu, încheierea unei asigurări școlare nu este obligatorie atât timp cât participarea la activitățile școlare are loc în timpul programului obligatoriu. Ea devine obligatorie pentru activitățile facultative organizate de către școală sau instituții: vizite, tabere de limbi străine, excursii...

În practică, unele școli plătesc câteva asigurări în plus prin cooperării (MAIF sau MAE), tocmai pentru a permite copiilor care nu au o asigurare să participe la activități care nu se încadrează în programul școlar (din punctul de vedere al orarului și al locației).

Neplata asigurării școlare nu poate constitui în niciun caz un motiv pentru refuzul înscrierii la școală. În schimb, dacă asigurarea nu este plătită, copiilor li se va interzice participarea la activitățile sau ieșirile extrașcolare.

D. Programe de supraveghere după terminarea orelor de curs și de divertisment

Participarea copiilor la programele de supraveghere și pregătire în afara programului sau la centrele de petrecere a timpului liber este contra cost. Organizarea acestor activități intră în aria de responsabilitate a comunei, care decide în mod arbitrar dacă dorește să acorde gratuități familiilor lipsite de mijloace materiale.

E. Materialul școlar

Unele departamente pun gratuit la dispoziție o parte din materialul școlar, dar ca regulă generală se consideră că cheltuielile pentru acesta sunt compensate prin alocația acordată de CAF la începutul anului școlar. Puține familii rromne beneficiază de aceasta, ea fiind acordată numai persoanelor cu drept de ședere.

VIII. Ajutoarele financiare pentru școlarizare

A. Prestațiile familiale

Trebuie semnalat în prealabil că școlarizarea copiilor în sine nu conferă părinților dreptul la prestații familiale. Dintre persoanele provenind din țări membre ale Uniunii Europene, **doar cele care au un drept de ședere** pot beneficia de acestea.

Unele familii au reușit să obțină prestații în 2007, după extinderea UE și înainte ca CAF să își modifice regulamentul. Aceste familii trebuie să beneficieze în continuare de prestațiile familiale. În mod concret, este vorba despre o alocație lunară a cărei valoare variază în funcție de numărul de copii și alocația la începutul anului școlar.

B. Asistența socială pentru copii

Serviciile de asistență socială pentru copii care depind de departamente (Consilii generale) pot acorda ajutoare specifice, dintre care unele pot fi legate de școlarizare. Există mari diferențe de la un departament la altul.³¹

C. Bursele naționale pentru gimnazii³² și licee³³

a) Principiu

Bursele naționale pentru colegii și licee sunt acordate de al bugetul educației naționale elevilor școlarizați în instituții de învățământ publice sau instituții private acreditate (colegii și licee) ale căror familii sunt lipsite de mijloace materiale. Cuantumul acestor burse variază în funcție de veniturile și mărimea familiei.³⁴ Bursa poate fi suspendată sau micșorată în cazul în care elevul lipsește de la școală.

b) Condiții

Nu poate fi impusă nicio condiție referitoare la vârsta copilului sau la caracterul legal al șederii părinților (sau la intrarea copilului pe teritoriul Franței printr-un demers de reântregire a familiei), întrucât aceste burse *"sunt menite să favorizeze școlarizarea elevilor înscriși"* (colegiu) și *"destinate să contribuie la asigurarea traiului elevilor"* (liceu).

³¹ Pentru a afla mai multe informații despre ASE, a se vedea fișa Romeurope pe această temă din anexa 1

³² Circulara nr. 2011-103 din 5 iulie 2011

³³ Circulara nr. 2011-080 din 18 mai 2011

³⁴ Schema de acordare a burselor pentru anul școlar 2011.2012:

La liceu: http://media.education.gouv.fr/file/Lycee/96/6/BAREME_attribution_2011_2012_lycee_179966.pdf,

La gimnaziu: http://media.education.gouv.fr/file/College/01/9/Annexe_2_-_Bareme_bourses_de_college_2011-2012_186019.pdf

Pentru bursele pentru licee se precizează în mod explicit că "copiii de naționalitate străină beneficiază în aceleași condiții de burse naționale de studii, dacă părinții lor își au reședința în Franța".³⁵ Condițiile de acces ale studenților străini la bursele universitare sunt, în schimb, foarte restrictive.³⁶ Împrumuturile cu condiții speciale (fără dobândă) sunt acordate numai studenților francezi.

c) Care este procedura?

Formularele de cerere pentru bursă trebuie depuse în fiecare an la începutul anului școlar la serviciul social al instituției sau la secretariat.³⁷

Anumite documente necesare pentru întocmirea dosarului le creează greutăți familiilor rrome, spre exemplu adeverința de impozit sau neimpozitare a venitului eliberată de administrația fiscală,³⁸ sau informațiile bancare (relevé d'identité postale ou bancaire - RIB). Absența acestor documente nu trebuie însă să obstrucționeze accesul la o bursă. Trebuie dovedite numai veniturile familiei și numărul copiilor avuți în îngrijire prin intermediul adeverinței de impozit pe venit.³⁹ În cazul elevilor de liceu, pot fi solicitate și alte acte doveditoare în anumite situații (în cazul în care părinții sunt despărțiți, divorțați sau în cazul în care copilul este crescut de un singur părinte, în caz de boală îndelungată sau de handicap etc.).

d) În caz de refuz

În cazul în care este refuzată acordarea unei burse din motive ce țin de naționalitate sau de situația administrativă a familiei, trebuie reamintit directorului instituției că textele legislative în vigoare nu prevăd nicio condiție legată de caracterul legal al șederii, iar în cazul menținerii refuzului trebuie înaintat recurs cu ajutorul unei asociații sau al unui organism competent (FCPE, RESF etc.).

D. Fondurile sociale ale gimnaziilor și liceelor

a) Principiu

Fondurile sociale pentru colegii și licee sunt menite să răspundă greutăților pe care le pot întâmpina familiile nevoite să preia cheltuielile cu școlarizarea copiilor înscriși la colegii, licee sau unități de învățământ special din ciclul secundar.

³⁵ Decretul nr. 73-1054 din 21 noiembrie 1973

³⁶ http://www.cnous.fr/_vie_dossier_15.736.270.htm

³⁷ Formularele de cerere pentru bursă pot fi obținute de la instituțiile școlare sau accesând următoarele linkuri:

Pentru gimnaziu: https://www.formulaires.modernisation.gouv.fr/gf/cerfa_12539.do

Pentru liceu: https://www.formulaires.modernisation.gouv.fr/gf/cerfa_11319.do

³⁸ Va fi necesară însoțirea familiilor la administrația fiscală pentru a solicita obținerea unei adeverințe de impozit sau măcar a unei adeverințe de neimpozitare. Pentru a depăși greutățile asociate cu aceste demersuri, citiți și nota practică a Gisti, *Sans papiers mais pas sans droits*, iunie 2009, paginile 41-42. Pentru descărcare: <http://www.gisti.org/doc/publications/2006/sans-papiers/index.html>

³⁹ Articolele 4 și 5 ale decretului 98-762 din 28 august 1998

În contextul acesta pot fi acordate ajutoare cu caracter excepțional. Acestea trebuie să acopere, de exemplu, taxele pentru internat, demi-pensiune sau transport sau costurile excursiilor școlare, al echipamentului sportiv, al rechizitelor și manualelor școlare.

b) Elevii vizați

Fondurile sociale pentru colegii și licee se adresează elevilor școlarizați:

- la ciclul secundar al instituțiilor publice,
- în anumite clase ale instituțiilor private acreditate.

c) Cum se depune cererea?

Dosarul este ușor de întocmit. El poate fi ridicat de la academia sectorului sau descărcat în formă electronică de pe pagina web a acesteia. Cererea de ajutor trebuie să fie adresată directorului instituției.

Deciziile referitoare la cererile depuse sunt luate de către o comisie condusă de directorul instituției. Dezbaterile are loc cu respectarea anonimatului elevilor.

d) Sub ce formă este acordat ajutorul?

Ajutorul poate fi sub forma unei sume de bani sau a unei prestații în natură. El este acordat familiei sau reprezentantului legal al elevului sau, dacă elevul este major, direct acestuia.

Pentru informații suplimentare, adresați-vă secretariatului instituției frecventate de către copilul dvs.

E. Alte ajutoare ale colectivităților locale

Diferite dispozitive pot permite obținerea punctuală de ajutoare financiare.

a) Din partea comunelor

- **Casa școlilor (Caisse des écoles):** obiectivele acesteia sunt multiple, de la organizarea excursiilor (classes de découverte) la distribuirea de cecuri de însoțire personalizate și, în anumite orașe, administrarea cantinei școlare sau a centrelor de primire parașcolare.⁴⁰ Pentru a afla mai multe detalii despre activitățile din orașul dvs., adresați-vă CCAS sau serviciului de școlarizare al comunei.
- **Reușita educativă (la réussite éducative):** acest dispozitiv oferă sprijin și ajutor personalizat copiilor și adolescenților între 2 și 16 ani care prezintă semne de fragilitate și /sau retard școlar (la învățatură, în comportament, de ordin medical...) precum și părinților acestora (sprijin pentru educație, demersuri administrative,

⁴⁰ Decretul nr. 2005-637 din 30 mai 2005 referitor la Casele școlilor și care modifică codul educației (partea normativă)

*medicale) printr-o abordare individualizată. Ajutorul este oferit prin intermediul unor echipe pluridisciplinare de sprijin compuse din profesioniști și asociații care identifică dificultățile copilului, stabilesc un diagnostic al situației și propun un parcurs educativ adaptat de către coordonator. Responsabilă pentru acest dispozitiv este comuna.*⁴¹

b) Din partea departamentelor și regiunilor

Din fondurile departamentale sau regionale se acordă burse; pentru acestea, persoanele interesate trebuie să se adreseze serviciilor sociale ale Consiliului general. Aceste burse se înscriu în politica definită de către colectivitățile locale și variază așadar de la un departament la altul. Vă recomandăm să vă interesați direct în departamentul și regiunea de care aparțineți.⁴²

⁴¹ Legea 2005-32 pentru programare în scopul coeziunii sociale din 18 ianuarie 2005

⁴² Pentru a afla datele de contact ale primăriei sau consiliului general din departamentul dvs.: <http://annuaire.service-public.fr/>

IX. Sprijinul școlar

Sprijinul școlar, în afara ajutorului oferit la școală (în clasă sau cu RASED), poate fi oferit în cadrul sesiunilor de studiu supravegheat sau dirijat, organizate de către comune sau de către asociații agreate (cum ar fi Liga învățământului). Aceste cursuri sunt contra cost.

Există și cursuri gratuite în cadrul unor activități precum orele de sprijin pentru rezolvarea temelor de casă, organizate de către comune, asociații sau studenți voluntari.

Indiferent de tipul de ajutor, accesul la aceste servicii nu este condiționat de naționalitate și nici de caracterul legal al șederii în Franța al părinților sau copiilor.

